

Opsporing, risikovurdering og gruppeforløb til voldsudsatte

Et inspirationsoplæg til hvordan kommuner kan arbejde med en ambulant indsats til voldsudsatte

Indledning

Dette materiale er til dig, der har det strategiske ansvar for socialområdet i din kommune, og som søger inspiration til at udvikle og implementere en ambulant indsats til borgere, der er udsat for vold i nære relationer.

Materialet gennemgår centrale potentialer og drivkræfter for at implementere en ambulant indsats med fokus på opsporing, risikovurdering og gruppeforløb i en kommune. Materialet indeholder desuden en beskrivelse af kerneelementerne i den ambulante indsats, som er implementeret i to forsøgskommuner.

Materialet er også relevant for dig, der arbejder som udviklingskonsulent i en kommune, og som ønsker at styrke din viden om faglige kerneelementer i en ambulant indsats, og hvordan du kan arbejde med konkrete kerneelementer i praksis.

Materialet er udarbejdet på baggrund af erfaringer fra Odense Kommune og Køge Kommune, som har samarbejdet med Social- og Boligstyrelsen om udviklingen af en ambulant indsats til voldsudsatte i perioden 2022-2025.

VIVE har evalueret projektet. I VIVEs evaluering "*Styrkelse af kommunal indsats til voldsudsatte i nære relationer*" kan du læse mere om kommunernes erfaringer med at implementere indsatsen, indsatsens omkostningsvurdering og borgernes oplevelser af indsatsen.

Indholdsfortegnelse

- Introduktion til en model for ambulant indsats til voldsudsatte
- De tre kerneelementer i den ambulante indsats
- Målgruppen for indsatsen
- Indsatsens potentialer for kommunen og personer udsat for vold i nære relationer
- Drivkræfter for implementering af indsatsen
- Kernelementerne i praksis
- Referenceliste

Introduktion til model for ambulant indsats til voldsudsatte

Vold i nære relationer er udbredt i Danmark og det estimeres, at 82.000 kvinder og 43.000 mænd årligt udsættes for fysisk, psykisk, seksuel og/eller økonomisk partnervold i Danmark.

Vold i nære relationer er en alvorlig problematik, der ofte foregår over lang tid og er vanskelig at bryde ud af. Volden har ofte store fysiske, psykiske og sociale konsekvenser for både den voldsudsatte og eventuelle børn.

Udover psykiske og sociale konsekvenser for den voldsudsatte, kan der være risiko for at volden eskaleres og bringer den voldsudsatte i fare. I perioden 1992-2016 blev 298 kvinder og 78 mænd dræbt af deres nuværende eller tidligere partner.

Vold i nære relationer rammer bredt og forekommer på tværs af sociale, økonomiske og kulturelle grænser. Voldsudsatte kan have andre sociale problemer ud over voldsudsættelsen og kan derfor have kontakt med kommunen i forskellige sammenhænge.

For at imødekomme disse udfordringer har Social- og Boligstyrelsen i perioden 2022-2025 samarbejdet med Køge Kommune og Odense Kommune om at udvikle en ambulant indsats til personer, der er udsat for vold i nære relationer. Den ambulante indsats består af tre kerneelementer:

- *Opsporing af personer, der er udsat for vold, i kommunen*
- *Risikovurdering af den voldsudsattes situation*
- *Gruppeforløb for personer, der er udsat for vold*

Indsatsen har til formål at styrke den kommunale indsats til voldsudsatte, der selv ikke opsøger hjælp eller modtager den rette støtte i forhold til volden, så disse mennesker i højere grad kan identificeres og tilbydes hjælp.

Social- og Boligstyrelsen

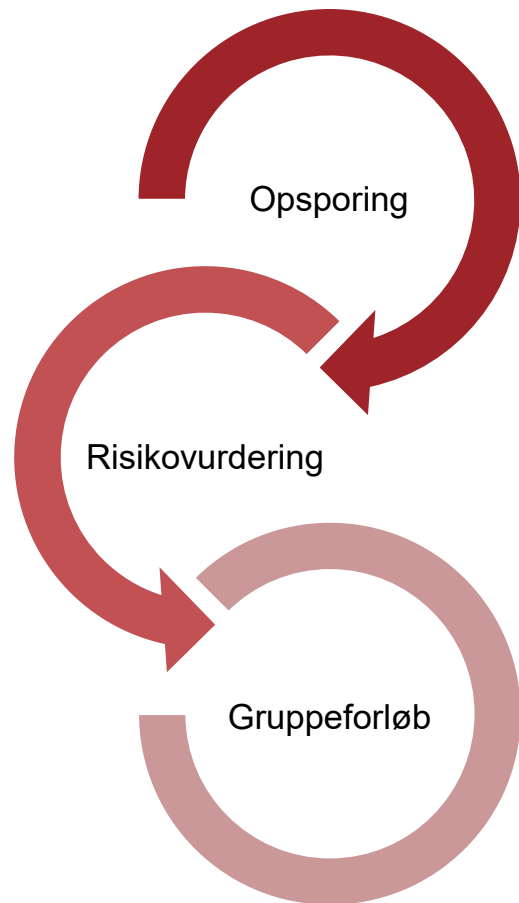
Hvorfor en ambulant indsats til voldsudsatte?

De fleste kommuner har ofte kun ét tilbud målrettet voldsudsatte, §109 i serviceloven, der omfatter midlertidigt ophold på krisecenter. Siden 2019 er antallet af kvinder på krisecentre steget fra 2.001 til 2.854 i 2023*. Men ikke alle der er udsat for vold i nære relationer har behov for et krisecenterophold eller opsøger hjælp på et krisecenter.

En ambulant indsats med fokus på opsporing, risikovurdering og gruppeforløb kan hjælpe borgeren til at mestre sin livssituation, inden volden påvirker andre områder af livet negativt eller gør et ophold på krisecenter nødvendigt. Indsatsen kan imødekomme en målgruppe, hvor volden stadig er aktuel, og hvor der derfor er behov for en professionel indsats, men hvor der ikke nødvendigvis er behov for akut beskyttelse på et krisecenter. Indsatsen kan dermed i visse tilfælde være et alternativt tilbud til et ophold på et krisecenter og kan muligvis forebygge et krisecenterophold.

Et ambulant tilbud giver ligeledes den voldsudsatte mulighed for at opretholde en vis normalitet i hverdagen. Nogle borgere har i forvejen en sag i kommunen, fx i beskæftigelse- eller familieafdelingen. Når personer er udsat for vold, kan volden hindre, at andre indsatser er effektive. En ambulant indsats kan være en del af en helhedsorienteret indsats, der kan understøtte at den voldsudsatte får den rette hjælp.

*Du kan finde flere data om kvinder på krisecenter på social.dk.

De tre kerneelementer i den ambulante indsats

Modellen for en ambulant indsats er udviklet på baggrund af en gennemført screening af indsatser til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer. I screeningen er otte kerneelementer blevet identificeret. De otte kerneelementer er opsporing, risikovurdering, fokus på mestrings- og handlekompetencer, erkendelse af volden, spejling, aktivering af netværk, koordineret samarbejde og relationsopbygning.

Odense Kommune og Køge Kommune har løbende arbejdet med kerneelementer i en model. Modellen er blevet tilpasset og justeret, så de otte kerneelementer er blevet reduceret til tre. De tre kerneelementer er følgende:

Opsporing

Rutinemæssig opsporing af personer, der er udsat for vold i nære relationer i kommunen, hvor kommunale medarbejdere, der er i kontakt med borgere spørger ind til vold og tilbyder hjælp, før volden intensiveres eller eskalerer.

Risikovurdering

Borgerens sikkerhed vurderes med værktøjet SARA-V3 med henblik på at iværksætte de rette sikkerhedsforanstaltninger og vurdere borgerens sikkerhed i forhold til at starte i et gruppeforløb.

Gruppeforløb

Borgeren deltager i et voldsfagligt gruppeforløb, der fokuserer på *erkendelse af volden, spejling, aktivering af netværk*, og at styrke den voldsudsattes *mestrings- og handlekompetencer*, så den voldsudsattes mulighed for at bryde med volden og leve et liv uden vold efter gruppeforløbet styrkes.

Hvorfor er indsatsens tre kerneelementer vigtige?

Personer, der er udsat for vold søger ofte ikke selv hjælp angående volden. At være udsat for vold kan være forbundet med følelser af skyld, skam eller frygt for ikke at blive troet på, hvis de fortæller om volden. Dette kan afholde nogle borgere for at søge hjælp. Kommunale medarbejdere kan derfor være med til at sikre, at disse borgere får hjælp ved aktivt at spørge ind til konflikter og potentiel voldsudsættelse i parforholdet.

I værste fald kan partnervold føre til gentagen farlig vold eller risiko for partnerdrab. Partnerdrab er den største hovedtype af drab i Danmark, og tre fjerdele af ofre for partnerdrab er kvinder. Af den grund er det vigtigt at risikovurdere den voldsudsattes situation ved hjælp af risikovurderingsværktøjet SARA-V3. Værktøjet indfanger de subtile sårbarheds- og risikofaktorer, som kan indikere en øget risiko for alvorlig vold. En sikkerhedsplan baseret på risikovurderingen kan derfor bidrage til at forebygge yderligere voldsudsættelse og potentielle partnerdrab.

Personer, der er udsat for vold, oplever ofte følelser af skyld og skam, selvbefrydelse, ensomhed og tab af selvværd og selvtilid. Et gruppeforløb, der fokuserer på disse emner, kan være gavnligt for at styrke deltagerens mestrings- og handlekompetence. Et gruppeforløb giver deltagerne mulighed for at genkende egne reaktioner, følelser og tanker i andres erfaringer og oplevelser, hvilket kan motivere og støtte dem til et liv uden vold.

Målgruppen for indsatsen

Målgruppen for indsatsen er personer over 18 år, der er eller har været udsat for vold i nære familie- eller partnerrelationer. Målgruppen er personen, der vurderes til ikke at have behov for ophold på et krisecenter eller anden form for skærpet sikkerhedsforanstaltning, men der vurderes til stadig at have brug for en professionel indsats, fordi volden stadig er aktuel.

At bryde med en voldelig relation kan være en vanskelig og langvarig proces. Selv efter at relationen er brudt, kan volden fortsætte i form af psykisk vold, stalking, trusler eller andre former for vold og kan også fortsætte gennem kontakt i forbindelse med fælles børn. Både personer, der har brudt med en voldelige relation, og personer, der fortsat befinder sig i en voldelig relation, kan deltage i gruppeforløbet, såfremt det vurderes sikkerhedsmæssigt forsvarlig.

Personer, der er udsat for vold i nære relationer, oplever ofte sociale, psykiske eller fysiske udfordringer som konsekvens af volden. Fysisk og psykisk vold er bl.a. forbundet med dårligt helbred, tristhed, søvnbesvær, angst, depression, PTSD og psykosomatiske sygdomme. Volden har også betydning for den enkeltes tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelse, deres eventuelle børns trivsel og udvikling samt muligheden for at leve det liv, de ønsker.

Personer, der er udsat for vold i nære relationer, kan derfor være i kontakt med kommunen i forbindelse med andre problemstillinger end volden. Indsatsen er relevant for personer med eller uden samtidige sociale problematikker, psykiske lidelser eller funktionsnedsættelser, såfremt disse ikke kræver yderligere behandling eller hindrer, at personen kan få gavn af gruppeforløbet. Indsatsen retter sig særligt mod borgere, som allerede er i kontakt med kommune, men kan også omfatte personer, der ikke tidligere har været i kontakt med kommunen.

Indsatsen omfatter ikke borgere med komplekse behandlingsbehov, alvorlige psykiske eller somatiske lidelser eller borgere, der har behov for akut sikkerhedsmæssig beskyttelse. Ligeledes er indsatsen ikke målrettet borgere, hvor volden ligger væsentligt tilbage i tiden og ikke længere er en aktuel.

Du kan læse mere om målgruppen og henvisning til indsatsen i Drivkraft 1: Afgrænsning af målgruppen.

Indsatsens potentialer for kommunen og personer, der er udsat for vold i nære relationer

En indsats bestående af opsporing, risikovurdering og et gruppeforløb målrettet personer, der er udsat for vold i nære relationer, har flere potentialer for kommunen og målgruppen.

Forebyggelse og tidlig indgribende indsats inden eventuelt behov for krisecenterforløb

Opsporing af borgere i kommunen og tilbud om et gruppeforløb kan bidrage til, at borgere udsat for vold i nære relationer tilbydes relevant hjælp, inden der potentielt er behov for et krisecenterophold. Tidlig indgriben kan forebygge yderligere mistrivsel hos borgeren og eventuelle børn.

Potentielle økonomiske gevinster for kommunen

Indsatsens forebyggende sigte har potentiale til at forebygge og reducere udgifter andre steder i kommunens økonomi. Den tidlige opsporing af voldsudsatte kan i nogle tilfælde medvirke til at forhindre senere indskrivning på et krisecenter, og gruppeforløbet kan potentielt styrke den enkelte borgers tilknytning til arbejdsmarkedet og reducere udgifter til understøttelsesydelse (fx sygedagpenge eller revalidering). Dette er dog forbundet med en usikkerhed, da VIVE ikke har undersøgt de langsigtede virkninger af indsatsen i evalueringen. Læs mere om potentielle økonomiske gevinster og konsekvenser i omkostningsvurderingen i evalueringen af VIVE.

Gruppeforløb er et virksomt tilbud til målgruppen

Et gruppeforløb med fokus på erkendelse af volden, spejling, aktivering af netværk, samt styrkelse af den voldsudsatte mestrings- og handlekompetencer har en positiv betydning for deltageres recoveryproces. Gruppeforløbet har givet deltagerne øget indsigt i volden og forståelse af egne reaktioner, en oplevelse af fællesskab samt reduceret skyld og skam. Deltagerne oplever desuden at have fået konkrete redskaber, større ro og fornyet håb for fremtiden.

Drivkræfter for implementering af indsatsen

Odense og Køge Kommuner arbejder med at udvikle og implementere indsatsen har vist, at der er fire centrale drivkræfter, der kan understøtte implementeringen af indsatsen i praksis. Disse fire drivkræfter er: *Afgrænsning af målgruppen, Organisering af indsatsen på tværs af kommunen og krisecenter, Ressourcepersoner i kommunens afdelinger til understøttelse af opsporing samt Tværfagligt samarbejde mellem medarbejdere under og efter endt gruppeforløb.*

Drivkræfterne præsenteres nedenfor som inspiration og som elementer, der kan styrke udviklingen og implementering af en lignende indsats i en kommune.

Drivkraft 1: Afgrænsning af målgruppen

Afgrænsning af målgruppen og klare rammer og kriterier for henvisning til gruppeforløb kan være med til at sikre, at indsatsen målrettes personer, der ikke har behov for eller ønsker et krisecenterophold, men som stadig har brug for en mere specialiseret indsats.

Det er også en målgruppe, der ofte ikke modtager hjælp til volden af kommunen gennem andre § i Serviceloven. Der er dermed et potentiale for at yde hjælp og støtte til en målgruppe, der ikke allerede modtager hjælp, og som kan have gavn af en tidlig indsats, inden volden potentielt eskalerer og der er brug for et krisecenterophold.

Klare inklusions- og eksklusionskriterier for hvem, der kan deltage i gruppeforløbet kan være med til at sikre, at tilbuddet målrettes en målgruppe, der har gavn af et gruppeforløb. Inklusions- og eksklusionskriterier for målgruppen i projektet ses i boksene til højre.

Næste side viser en model for, hvordan henvisning til gruppeforløbet kan se ud med udgangspunkt i eksklusions- og inklusionskriterierne. Modellen er inspireret af Odense Kommunes formidling om opsporing til kommunens afdelinger og Køge Kommunes model for handling ved opsporing og interne sagsgange.

Opmærksomhedspunkter for afgrænsning af målgruppen

- Afgrænsningen af målgruppen kan afhænge af, hvilke andre tilbud der er til borgere, der er udsat for vold i nære relationer, i kommunen og civilsamfundet. Et overblik over de tilgængelige tilbud kan være med til at sikre, at dem, der opspores, men som ikke falder inden for målgruppens inklusionskriterier, kan få hjælp og støtte gennem andre tilbud, såsom krisecenter eller frivilligdrevene tilbud.

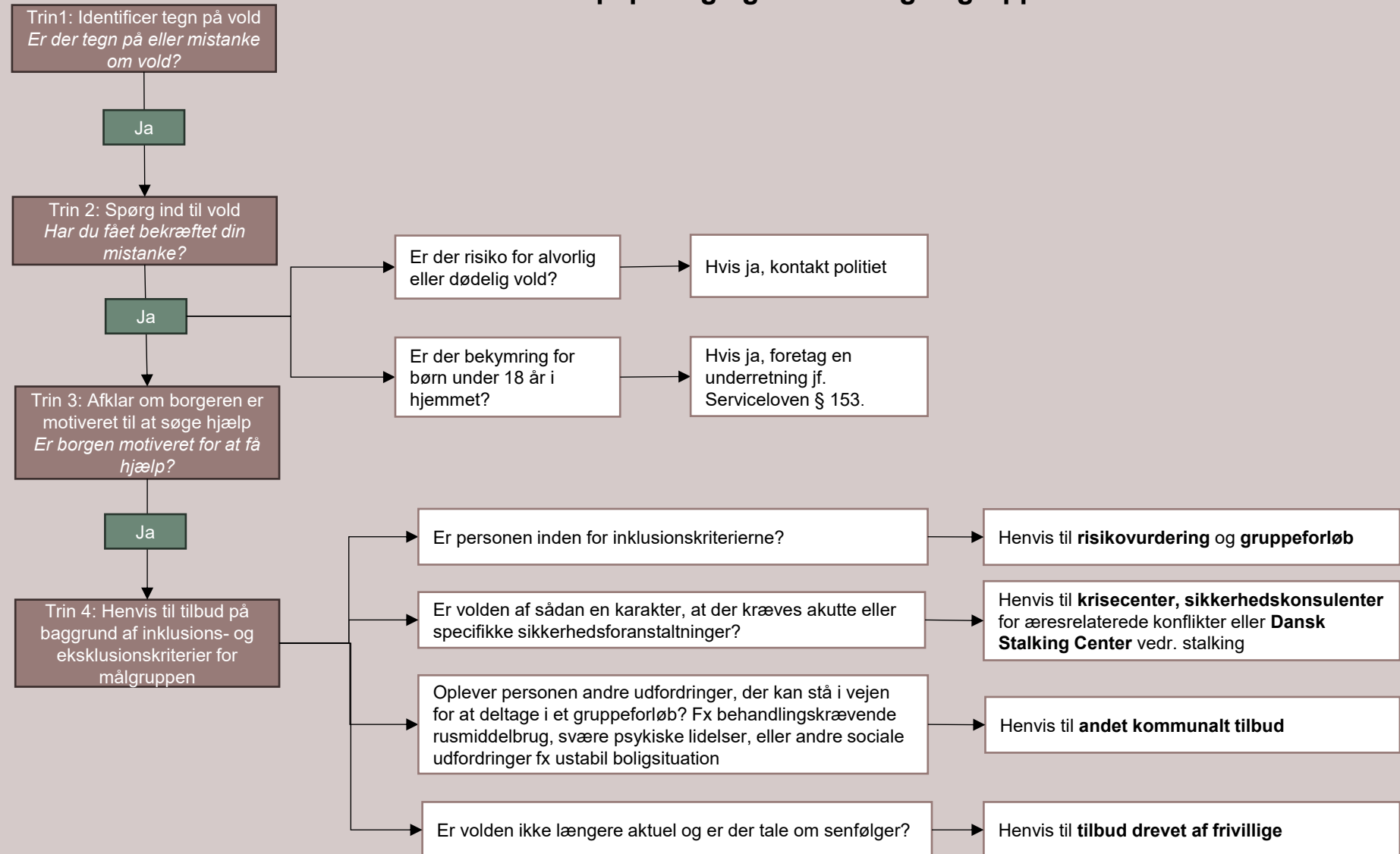
Inklusionskriterier for målgruppen for gruppeforløb i projektet

- Personer over 18 år, der er/har været udsat for vold af en nær relation.
- Personer, som enten har brudt med eller stadig er i en voldelige relation.
- Personer, som er vurderet til ikke at have behov for ophold på et krisecenter eller anden form for skærpet sikkerhedsforanstaltning.
- Personer med psykiske lidelser eller funktionsnedsættelse, som ikke er yderligere behandlingskrævende.
- Personer med eller uden andre samtidige sociale problemer ud over volden.
- Personer med eller uden børn.
- Personer, som ønsker at indgå i gruppetilbud og som vurderes at kunne profitere heraf.

Eksklusionskriterier for målgruppen for gruppeforløb i projektet

- Personer, som har et behandlingskrævende rusmiddelbrug, svære psykiske lidelser, alvorlige og indlæggelseskrævende somatiske sygdomme/lidelser eller andre sociale udfordringer, og hvor der er behov for anden hjælp først inden der kan arbejdes med de voldsfaglige problemstillinger, fx i tilfælde af ustabil boligsituation.
- Personer, som vurderes at have akut brug for sikkerhedsforanstaltninger, fx krisecenter, eller andre sikkerhedshensyn i forbindelse med æresrelaterede konflikter eller stalking.
- Personer, som stadig er i et voldeligt parforhold og hvor deres deltagelse udgør en betydelig sikkerhedsmæssig risiko, fx at de er nødsaget til at lyve om, at de deltager i gruppeforløbet.
- Personer, som lige har afsluttet et krisecenterophold.
- Personer, hvor volden ikke længere er aktuel og det er betydelig tid siden, at de har været udsat for vold af en nær relation.

Model for opsporing og henvisning til gruppeforløb

Drivkraft 2: Organisering af indsatsen på tværs af kommunen og krisecenter

En organisering, der tager udgangspunkt i de eksisterende ressourcer, kompetencer og viden på tværs af kommunens afdelinger og kommunens krisecenter kan understøtte virkningen af indsatsen.

Indsatsen kan med fordel organiseres og forankres i kommunen, hvor medarbejdere allerede har voldsfaglig viden og kompetencer til at arbejde med risikovurdering og gruppeforløb. Det kan fx være hos krisecentermedarbejdere, hvis kommunen har et krisecenter, og hos medarbejdere, der har erfaring med at facilitere gruppeforløb i kommunens socialforvaltning (§82b).

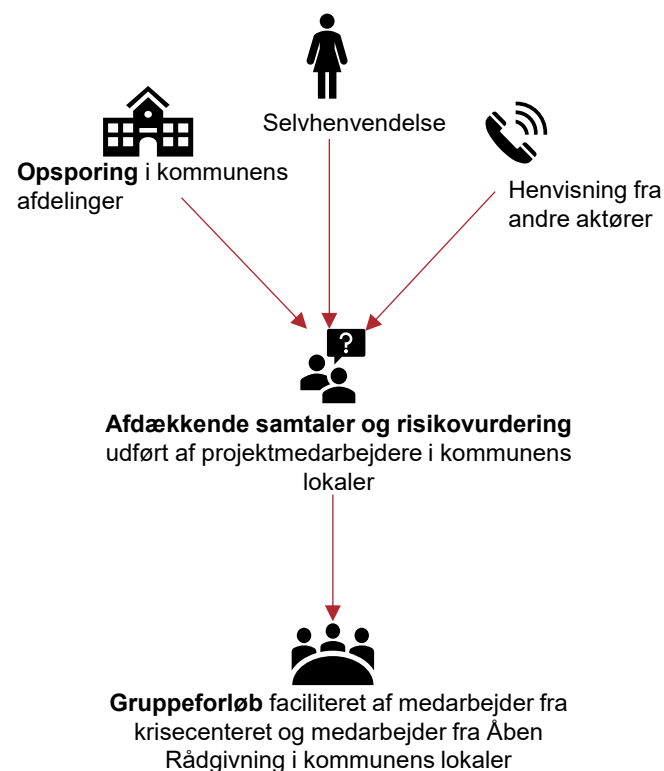
Erfaringer fra Odense Kommune og Køge Kommune viser, at opsporing kan organiseres og forankres på forskellige måder og stadig nå ud til målgruppen. Erfaringerne viser ligeledes, at medarbejdere med forskellige baggrund kan facilitere gruppeforløbene og opnå positive resultater for borgerne. De forskellige organiseringsformer har forskellige fordele og ulemper. På de næste sider kan du læse mere om de forskellige organiseringer i hhv. Odense og Køge Kommune.

Opmærksomhedspunkter for organisering af indsatsen på tværs af kommunen og krisecenter

- Kommunens størrelse har en betydning for, hvordan indsatsen kan organiseres. En større kommune kan potentielt få kontakt med flere borgere gennem kampagner og sociale medier end mindre kommuner. Mindre kommuner kan med fordel samarbejde med nabokommuner ift. at tilbyde en indsats.
- Prioritering af opsporing på tværs af forskellige kommunale afdelinger kan være en udfordring uden en klar ledelsesmæssig prioritering. Dette kan evt. afhjælpes ved, at kommunen har en retningsgivende strategi for deres arbejde med vold i nære relationer. En strategi kan medvirke til at opsporing prioriteres, også i afdelinger hvor det ikke anses for at være en del af kerneopgaven.

Du kan læse mere om kommunernes organisering i VIVEs evaluering *"Styrkelse af kommunal indsats til voldsudsatte i nære relationer"*

Organisering af indsatsen i Køge Kommune

I Køge Kommune er indsatsen forankret under det kommunale krisecenter og drives på tværs af krisecenteret, kommunens socialafdeling samt øvrige afdelinger. Dette har ført til et øget samarbejde på tværs af afdelingerne og krisecenteret i forhold til de borgere, der deltager i gruppeforløbene, og har skabt et bedre fundament for en helhedsorienteret indsats til målgruppen. Til gengæld kræver det betydelige ressourcer, herunder tid til koordinering og medarbejdertimer i forbindelse med at indgå i et tværfagligt samarbejde om indsatsen.

Organisering af opsporing på tværs af kommunens afdelinger

I Køge kommune opspores borgere, der er udsat for vold, bredt i kommunens afdelinger. Opsporingen foregår ved at kommunens medarbejdere spørger aktivitet ind til vold, når de møder en borger. Fem afdelinger i kommunen har uddannet ressourcepersoner med særlig viden om vold for at understøtte den brede opsporing og sparring til kollegaer. De fem afdelinger er jobcenteret, familiecenteret, myndighed i socialforvaltningen, Åben Rådgivning (§82) og Center for Dansk og Integration. Medarbejderne har løbende fået kompetenceudvikling i form af vidensoplæg af Lev Uden Vold om tegn på vold, oplæg om projektet og formidling af viden om vold af projektlederen samt deltaget på temadage om vold i nære relationer.

Den brede forankring af opsporing i flere afdelinger har medført, at 57 % af de borgere, der er blevet opsporet i Køge, har fået kendskab til tilbuddet gennem de frem afdelinger i kommunen, der har deltaget i projektet, og 27 % af de borgere, der er blevet opsporet i Køge, har fået kendskab til tilbuddet gennem medarbejdere, der har deltaget i opkvalificeringen og som har borgerkontakt.

Organisering af risikovurdering

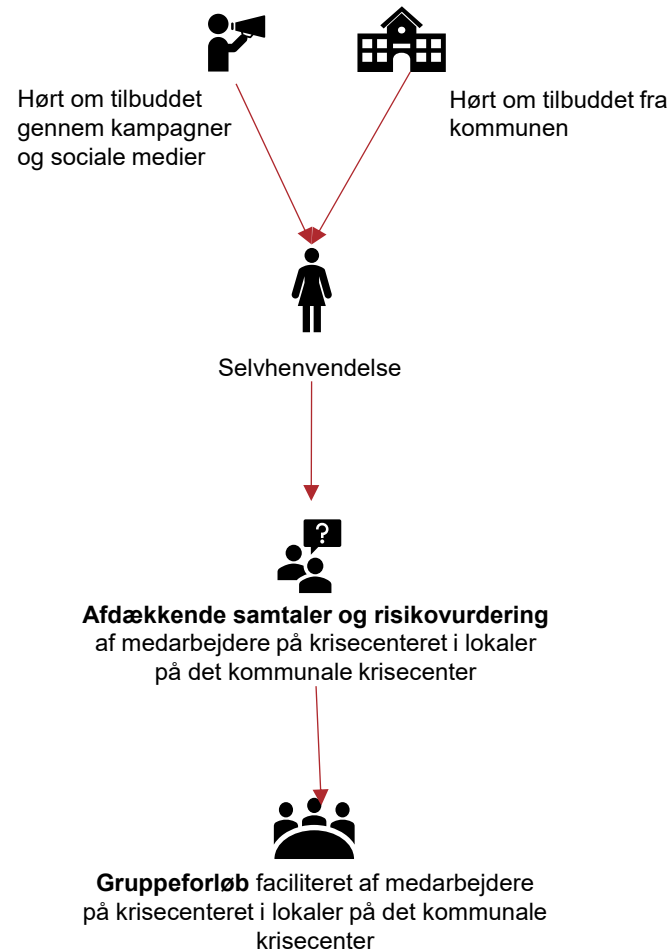
For Køge Kommune har det været en udfordring at implementere arbejdet med at risikovurdere blandt medarbejdere i kommunens socialafdeling, da det kræver betydelige ressourcer og voldsfaglig viden at opbygge en praksis, hvor risikovurderingsværktøjet SARA-V3 anvendes. I stedet er to medarbejdere med dybdegående erfaring med vold ansat i projektet til at varetage de afdækkende samtaler og udarbejde risikovurderinger og sikkerhedsplaner med borgerne. Medarbejderne har modtaget en uddannelse i anvendelsen af risikovurderingsværktøjet SARA-V3.

Organisering af gruppeforløb på tværs af kommunen og krisecenteret

Gruppeforløbene faciliteres af to gruppeledere: en medarbejder fra krisecenteret med voldsfaglig viden og mange års erfaring med målgruppen og en medarbejder fra kommunens Åben Rådgivning (§82) med erfaring med at facilitere grupper. Gruppeledernes forskellige fagligheder og ansættelser bidrager til, at deltagerne kan få hjælp til både voldsfaglige udfordringer og andre sociale udfordringer, der kræver kontakt til kommunens øvrige afdelinger.

Gruppeforløbene, de afdækkende samtaler og risikovurderingen forgår i kommunens lokaler, fx i sundhedscenteret eller øvrige lokaler, der ligger adskilt og isoleret fra andre dele af kommunen. Dette giver en vis diskretion for deltagerne i forbindelse med at deltage i gruppeforløbet.

Organisering af indsatsen i Odense Kommune

Social- og Boligstyrelsen

I Odense Kommune er indsatsen organiseret omkring det kommunale krisecenter, hvilket har givet den fordel af indsatsen er placeret hos få medarbejdere, der i forvejen har kompetencer og viden om målgruppen. Til gengæld har det også betydet, at indsatsen er mere isoleret på krisecenteret og har en mindre sammenhæng til kommunens øvrige tilbud.

Fokus på oplysnings- og informationskampagner som opsporing

Odense kommune har haft gode erfaringer med at skabe kendskab til tilbuddet om gruppeforløb gennem oplysnings- og informationskampagner på sociale medier og fysisk kampagnemateriale. De fleste borgere har fået kendskab til tilbuddet gennem sociale medier, oplysningskampagner eller ved at have hørt om tilbuddet fra en kommunal medarbejder. I Odense Kommune kan borgerne henvende sig anonymt til tilbuddet, hvilket har gjort at nogle borgere har henvendt sig, som ellers ikke ville have gjort det.

I Odense Kommune er der ikke samme fokus på opsporing, hvor kommunale medarbejdere spørger ind til vold i deres kontakt med borgere. Projektlederen har været ude at holde oplæg om projektet og formidlet viden om tegn på vold til kommunale medarbejdere for at skabe kendskab til tilbuddet blandt kommunale medarbejdere.

33 % af borgerne, der er opsporet i Odense, har fået kendskab til tilbuddet gennem sociale medier, og 17 % af borgerne, der er opsporet i Odense, har fået kendskab til tilbuddet gennem kommunale medarbejdere.

Organisering af risikovurdering er forankret på kommunens krisecenter

På krisecenteret har de tidligere erfaring med at risikovurdere med SARA-V3 og andre risikovurderingsværktøjer. Risikovurderingen foretages af flere medarbejdere, som er ansat i projektet, og som har voldsfaglig viden og erfaring med at risikovurdere. Dette har gjort, at flere medarbejdere har kunne varetage opgaven end i Køge Kommune, og at implementeringen har været mindre ressourcekrævende. Medarbejderne har modtaget en uddannelse i anvendelsen af risikovurderingsværktøjet SARA-V3.

Organiseringen af gruppeforløb er forankret på kommunens krisecenter

Gruppeforløbene faciliteres af to gruppeledere, som er medarbejdere på krisecenteret. Medarbejderne har i forvejen voldsfaglig viden og kompetencer samt erfaring med målgruppen og anvendelsen af socialfaglige metoder.

Gruppeforløbene afholdes i lokaler på krisecenteret. Det har muligvis afholdt nogle borgere i at deltage i gruppeforløbene.

Drivkraft 3: Ressourcepersoner i kommunens afdeling til understøttelse af opsporing

Ressourcepersoner i hver kommunal afdeling, der har borgerkontakt, kan understøtte kommunale medarbejders arbejde med at opspore og spørge ind til vold i mødet med borgere.

Fokus på vold og opsporing af personer, der er udsat for vold i nære relationer, blandt kommunale medarbejdere kræver kompetenceudvikling, vedvarende fokus fra ledelsen og medarbejderne og potentiel ændring af praksis. Dette er særligt hvis fokus på opsporing ikke allerede er en del af medarbejdernes kerneopgaver.

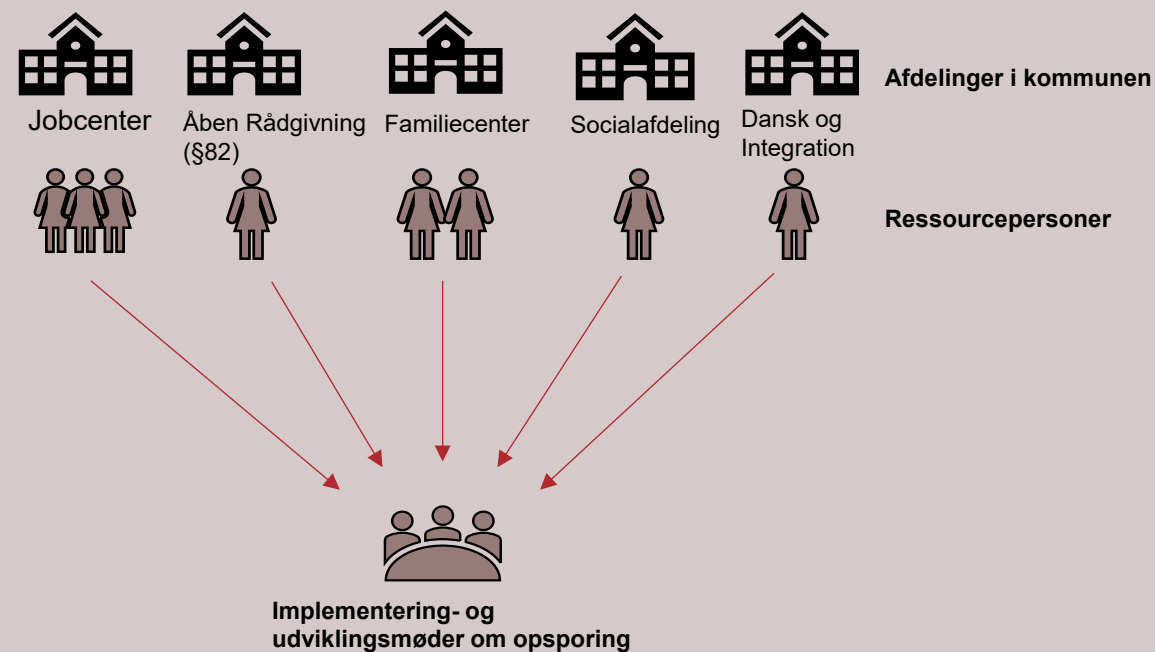
Ressourcepersoner kan være med til at fastholde fokus og understøtte, at opsporing bliver en integreret del af praksis blandt de kommunale medarbejdere på tværs af afdelinger.

Opmærksomhedspunkter for ressourcepersoner i kommunens afdelinger til understøttelse af opsporing

- Ressourcepersonernes arbejde forudsætter en stærk ledelsesopbakning, som aktivt giver de øvrige medarbejdere mandat til at bruge tid og ressourcer på at opspore og lære at opspore personer, der er udsat for vold i nære relationer. Dette betyder, at der prioriteres tid til, at ressourcepersoner kan give sparring på sager, at opsporing og vold dagsordensættes på fælles møder, og at det fremgår klart for medarbejderne, at vold er et prioriteret fokus i deres kontakt med borgerne.
- Ressourcepersonerne og øvrige medarbejdere skal have en grundlæggende voldsfaglig viden i forhold til at genkende tegn på vold og at kunne spørge ind til borgerens situation og eventuelt volden. Det kræver løbende modtager kompetenceudvikling inden for voldsfaglig viden både for at fastholde fokus og for at opkvalificere nye medarbejdere.

Social- og Boligstyrelsen

Organisering omkring ressourcepersoner i Køge Kommune

I Køge Kommune foregår opsporingen af voldsudsatte på tværs af forskellige afdelinger i kommunen. Medarbejdere fra Familiecenteret, myndighed i socialforvaltningen, jobcenteret, Åben Rådgivning, Center for dansk og integration bidrager til at opspore borgere, der er udsat for vold, ved at spørge aktivt ind til vold ved mistanke om voldsudsættelse.

En til tre medarbejdere i fem afdelinger er udvalgt som ressourcepersoner med indgående viden om vold og tegn på voldsudsættelse. Ressourcepersonerne har til opgave at videreformidle viden til kollegaer, sætte opsporing på dagsordenen på teammøder og stå til rådighed for deres kollegaer i forbindelse med sparring på sager, hvor kollegaerne har mistanke om, at en borger er udsat for vold.

Ressourcepersonerne mødes ca. hver tredje måned på tværs af afdelinger for at udvikle og sparre om implementering af opsporingsindsatsen i praksis samt koordinere borgersager, hvor flere udfordringer er på spil.

Drivkraft 4: Tværfagligt samarbejde mellem medarbejdere under og efter endt gruppeforløb

For at borgere, som er udsat for vold i nære relationer og som oplever flere udfordringer, kan profitere af en voldsfaglig indsats er det en fordel, at borgerens sag koordineres på tværs af kommunens afdelinger både under og efter endt gruppeforløb.

Tværfagligt samarbejde under og efter gruppeforløb bidrager til, at der tages højde for komplekse og samtidige problemstillinger, som rækker ud over selve voldsudsættelsen, og som har betydning for, at indsatsen får den ønskede virkning for borgeren. Det kan fx være koordineret samarbejde med børne- og familieafdelingen i sager, hvor der er fælles børn mellem den voldsudsatte og voldsudøver. Det kan også være ved at koble en opsøgende medarbejder eller sagsbehandler på borgeren i forhold til øvrige sociale problematikker, samtidig med at borgeren deltager i gruppeforløbet.

Ikke alle borgere har brug for yderligere støtte og hjælp. Det er derfor en vurdering i den enkelte borgersag, hvilke aktører og forvaltningsområder der skal indgå i et koordineret samarbejde.

Opmærksomhedspunkter om tværfagligt samarbejde mellem medarbejdere under og efter endt gruppeforløb

- Det kan være uklart, hvor ansvaret for at koordinere borgerens sag er placeret, når borgeren oplever flere udfordringer på tværs af afdelinger i kommunen. Det er derfor nødvendigt, at det afklares på tværs af afdelinger, i hvilke tilfælde og hvem, der har ansvaret for at koordinere borgerens sag.
- Hensyn til deltagernes anonymitet i gruppeforløbene kan have en betydning for det tværfaglige samarbejde mellem medarbejdere på tværs af kommunen og krisecenteret. I Odense Kommune har det ikke været muligt at samarbejde om enkelte borgere og koordinere mellem medarbejdere i kommunen og på krisecenteret, da deltagerne i gruppeforløbene har været anonyme.

Kerneelementerne i praksis

Odense Kommune og Køge Kommuner har arbejdet med at udvikle og implementere kerneelementerne *opsporing*, *risikovurdering* og *gruppeforløb*.

De tre kerneelementer præsenteres i de efterfølgende afsnit og kan give inspiration til, hvordan medarbejdere kan arbejde med dem i praksis. For hvert kerneelement præsenteres centrale opmærksomhedspunkter for ledere, der skal understøtte en implementering af kerneelementerne.

Kerneelement 1: Opsporing

Hvad er opsporing?

Kerneelementet opsporing handler om, at etablere en praksis, hvor kommunale medarbejdere integrerer en rutinemæssig opsporing af personer, der er udsat for vold i nære relationer, så de tilbydes hjælp, før volden intensiveres eller eskaleres.

Hvorfor have fokus på opsporing?

Opsporing er en forudsætning for, at den rette indsats kan tilbydes og igangsættes.

Personer, der er udsat for vold i nære relationer, søger sjældent selv hjælp angående volden og er ofte bekymrede for ikke at blive troet på, hvis de rækker ud efter hjælp. Af den grund er det vigtigt at have en rutinemæssig opsporing, hvor det er en integreret del af praksis, at medarbejdere identificerer borgere, der kan være udsat for vold, ved at genkender tegn og signaler på vold og spørger ind til volden eller borgerens trivsel. Personer, der er udsat for vold, får herved mulighed for at sætte ord på deres oplevelser, og kommunen kan tilbyde eller henvise til et støttende tilbud efter borgerens behov, så borgeren kan bryde med isolation og volden.

Hvordan kan du arbejde med opsporing i praksis?

I opsporingen af borgere, der er udsat for vold i nære relationer, er det vigtigt, at kommunale medarbejderne kan se og genkende tegn på vold, og spørger ind til borgerens trivsel og situation i hjemmet. Det kan være nødvendigt med flere samtaler med borgeren for at opbygge tillid og skabe en åbning i dialogen, der gør det muligt at tale om volden.

Da der kan være mange grunde til, at borgeren ikke er parat til at modtage hjælp, er det et vigtigt succeskriterie at "så et frø" hos borgeren ved at fortælle om, at der er hjælp at få og at vise, at vedkommende altid kan vende tilbage. Du kan se et eksempel på arbejdsgange for opsporing på s. 10: Model for opsporing og henvisning til gruppeforløb.

Formidlingsaktiviteter såsom oplæg, kampagner og annoncering kan understøtte opsporingsindsatsen. Der kan fx være vidensoplæg om tegn på vold hos forskellige aktører og udvikling af flyers og postkort. Materialet kan informere om tegn på mistrivsel og vold, samt om hvor man kan henvende sig for at få hjælp. Materialet kan anvendes til at indlede og uddybe dialogen med borgeren om trivsel og vold.

Social- og Boligstyrelsen

Kerneelement 1: Opsporing

Opmærksomhedspunkter for ledelsen

Ved implementeringen af en praksis for opsporing af borgere, der er udsat for vold i nære relationer, på tværs af kommunale afdelinger kan der være følgende opmærksomheder, man som leder skal tage stilling til:

Kompetenceudvikling af medarbejdere

For at kommunale medarbejdere, der ikke arbejder med vold i nære relationer, kan opbygge viden og kompetencer til at identificere tegn på vold og spørger ind til vold, kræver det løbende kompetenceudvikling. Dette omfatter både viden om vold i nære relationer og øvelser i at have en samtale om vold. Løbende kompetenceudvikling er en central prioritering for at fastholde fokus på opsporing i praksis, særligt i forbindelse med udskiftning af medarbejdere.

Afklaring af prioritering og arbejdsgange for opsporing

For at opsporing af borgere, der er udsat for vold i nære relationer, på tværs af kommunale afdelinger kan implementeres, er det en forudsætning, at opgaven prioriteres, og at der tages stilling til, hvordan opsporing og koordinering af sagerne kan integreres som en del af kerneopgaven hos medarbejderne. Derudover er det en fordel, at arbejdsgangene for sager om vold i nære relationer afklares og er tydelige for både medarbejdere og ledere. Afklaringen kan med fordel omfatte følgende:

- Medarbejdernes handlemuligheder ved mistanke om eller kendskab til voldsudsættelse, herunder viden om hvem de skal kontakte, når de har opsporet en borger, der er udsat for vold i nære relationer, eller hvis de er i tvivl om, hvorvidt en borger er udsat for vold.
- Hvordan sagen videregives til voldsfaglige medarbejdere, og hvordan medarbejderne sikrer borgerens samtykke til, at tilbuddet må kontakte borgeren.
- Hvordan og hvornår medarbejderne foretager underretninger, hvis der er børn involveret.

Kerneelement 2: Risikovurdering

Hvad er risikovurdering med SARA-V3?

Kerneelementet risikovurdering handler om, at risikovurdering og håndtering af borgerens sikkerhed integreres som en fast del af praksis i alle sager vedrørende vold i nære relationer, så både borgeren og fagpersoner har en plan at handle ud fra ved trusler om eller risiko for yderligere voldsudsættelse.

Hvorfor have fokus på risikovurdering?

Risikovurderingen kan give et dybdegående indblik i borgerens situation og kan bidrage til en vurdering af om det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt for borgeren at deltage i et gruppeforløb.

SARA-V3 er et struktureret professionelt risikovurderingsværktøj, der hjælper fagpersonen med at lave en grundig og systematisk kortlægning af hændelsesforløbet, den voldsudøvendendes risikofaktorer og den voldsudsattes sårbarhedsfaktorer. Denne kortlægning er fundamentet for at iværksætte de rette hjælpe- og sikkerhedsforanstaltninger overfor borgeren, og de rette interventioner over for voldsudøveren for at stoppe volden eller hindre, at den eskalerer

Det er afgørende at vurdere borgerens risiko og sikkerhed som udgangspunkt for enhver indsats, og at borgerens sikkerhed løbende revurderes. Risikovurderingen kan medvirke til, at borgeren føler sig tryk og derved kan indgå fokuseret i gruppeforløbet og opnå størst mulig udbytte af heraf.

Risikovurdering med SARA-V3 i praksis

Risikovurdering med SARA-V3 udføres af fagpersoner med specialiseret viden om vold i nære relationer samt viden om og praksiserfaring med samtaler med personer udsat for vold i nære relationer. Fagpersonerne bør være certificerede i risikovurderingsværktøj SARA-V3 eller modtage grundig oplæring i anvendelsen af værktøjet af en certificerede fagperson.

I praksis kan risikovurderingen med SARA-V3 samt rådgivning og vejledning om sikkerhedsskabende tiltag udføres på forskellige måder. Risikovurderingen kan gennemføres på baggrund af én enkelt dybdegående samtale med borgeren, men den kan også udføres over flere samtaler og som led i en samlet afdækning af borgerens situation. Da det kræver en tillidsfuld relation mellem fagperson og borger at tale om voldsudsættelse, udarbejdes risikovurdering med SARA-V3 ofte ikke ved første samtale med borgeren.

Kerneelement 2: Risikovurdering

Opmærksomhedspunkter for ledelsen

Risikovurdering med SARA-V3 i alle sager om vold i nære relationer kan være ressourcekrævende. Der kan derfor være følgende opmærksomheder i arbejdet med risikovurderinger:

Organisering og forankring af arbejdet med risikovurderinger

Det kan være fordelagtig af forankre arbejdet med at risikovurdere dér, hvor der allerede er medarbejdere med voldsfaglig viden og eventuelle kompetencer inden for risikovurdering fx på det æresrelaterede område, på et krisecenter eller eventuelt hos politiet. Hvis risikovurdering med SARA-V3 forankres i kommunen, anbefales det, at der:

- nedsættes et fast risikovurderingsteam bestående af minimum to medarbejdere, som er certificeret i SARA-V3.
- afsættes tilstrækkelig tid og ressourcer til at oparbejde en rutine og vedligeholde kompetencer i risikovurderingsteamet. Det kan tage alt fra en halv dag til at par dage at lave en fuld risikovurdering, afhængigt af sagens kompleksitet og antallet af samtaler med borgeren.
- sikres mulighed for løbende sparring og håndtering af usikkerhed i risikovurderingsteamet.
- orienteres om den nye risikovurderingsindsats, og hvordan sager visiteres til risikovurderingsteamet til kommunens øvrige kommunens afdelinger og medarbejdere.

Prioritering af sager

Det anbefales, at SARA-V3 anvendes som risikovurderingsværktøj for alle borgere, der er udsat for vold i nære relationer. Der kan dog være et behov for prioritering af, hvilke sager der risikovurderes, og at der derfor opstilles kriterier for, hvornår eller hvilke sager, der prioriteres.

Der findes organisationer, som er specialiserede i risikovurdering og håndtering af sager om stalking og æresrelateret vold, hvorfor det i disse sager anbefales, at viderehenvise til kommunens sikkerhedskonsulenter, SIRI eller Dansk Stalking Center, som herefter foretager risikovurderingen.

Hvis personen, der er udsat for vold, har et akut beskyttelsesbehov, kan risikovurderingen i visse fravælges fx hvis borgeren tager ophold på et krisecenter, eller tager kontakt til politiet. Det må i disse situationer antages at risikovurderingen udarbejdes på krisecentret eller af politiets specialiserede team.

I tilfælde at, at personen har et akut beskyttelsesbehov, men ikke ønsker at tage akut ophold på et krisecenter eller kontakte politiet, anbefales det, at fagpersonen som minimum laver en "lightversion" af SARA-V3, inden kontakten afsluttes. Dette kan eksempelvis indebære en hurtig gennemgang af det korte vurderingsskema tilhørende SARA-V3, så de tilstedeværende risikofaktorer bliver synliggjort for borgeren, og borgeren får den mest nødvendig sikkerhedsvejledning. Det kan fx være vejledning om, hvordan borgeren bedst mulig kan tage vare på sin egen sikkerhed, der hvor borgeren bor og færdes til dagligt. En "Lightversion" af SARA-V3 kan kun udføres af personer med indgående erfaring af brugen af den fulde version af SARA-V3.

Kerneelement 3: Gruppeforløb

Hvad er et gruppeforløb?

Kerneelementet gruppeforløb handler om at etablere et gruppeforløb med fokus på erkendelse af volden, spejling, aktivering af netværk, og at styrke den voldsudsatte mestrings- og handlekompetencer, så deltagerne i gruppeforløbets mulighed for at bryde med volden og leve et liv uden vold efter gruppeforløbet styrkes.

Hvorfor etablere et gruppeforløb med fokus på erkendelse af volden, spejling, aktivering af netværk, og mestrings- og handlekompetencer?

Udviklingen af gruppeforløbet er baseret på screening om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer, hvor otte elementer er blevet identificeret, herunder *mestrings- og handlekompetencer*, *erkendelse af volden*, *spejling* og *aktivering af netværk*. De fire elementer tager udgangspunkt i socialfaglige og psykologiske tilgange, metoder og indhold, der har en gavnlig virkning for personer udsat for vold i nære relationer. De fire elementer indgår som hovedelementer i gruppeforløbene for særligt at have fokus på at bryde deltagerens følelse af isolation og ensomhed.

Gruppeforløb i praksis

Gruppeforløbet er tilrettelagt med 10 sessioner af 2½ timers varighed, som afholdes én gang om ugen eller hver anden uge. Der deltager 6-8 personer i hver gruppe. Grupperne er lukkede, så de samme deltagere mødes hver gang. Dette er med til at skabe tryghed og fortrolighed i gruppen og give mulighed for netværksdannelse efter forløbets afslutning.

Gruppeforløbet faciliteres af to gruppeledere. Det er centralt at mindst én af gruppelederne har voldsfaglig viden for at sikre, at gruppeforløbene er baseret på en voldsfaglig forståelse. Det er en fordel, at gruppelederne har forskellige fagligheder eller kommer fra forskellige dele af kommunen fx fra et krisecenter og kommunens socialforvaltning, da det kan bidrage til, at deltagerne får en helhedsorienteret indsats.

Gruppelederne kan arbejde ud fra forskellige socialfaglige metoder, fx narrativ metode, responsbaserede metode, kognitiv adfærdsterapi (KAT), Motivational Interviewing (MI) m.fl. Gruppeforløbet struktureres efter faste temaer, der er baseret på teorier og viden om vold. Sessionerne består af undervisningselementer, psykoedukation og øvelser. Du kan se eksempler på temaer for gruppeforløbene i Odense Kommune og Køge Kommune i evalueringen "*Styrkelse af kommunal indsats til voldsudsatte i nære relationer*" udarbejdet af VIVE.

Gruppeforløbets indhold tager udgangspunkt i hovedelementer *erkendelse af volden*, *spejling*, *aktivering af netværk* og *mestrings- og handlekompetencer*. Du kan læse mere om hovedelementerne og hvordan de kan omsættes i praksis på de følgende sider.

Social- og Boligstyrelsen

Erkendelse af volden

Erkendelse af volden handler om, at den enkelte opnår viden om og indsigt i voldens dynamikker og dermed får en bedre forståelse for de dynamikker, vedkommende selv er eller har været en del af. Det kan fx være forståelse for tanker, handlinger og følelser, der medfølger at have været i en voldelig relation, herunder følelsen af skyld og skam, bagatellisering af volden eller ambivalens i at bryde med den voldelige relation.

En begyndende erkendelse af at dét, de oplever, kan kategoriseres som vold, er et nødvendigt første skridt for, at en person kan bryde med den voldelige relation samt bearbejde volden og følgevirkningerne af at være udsat for vold.

Hvordan kan erkendelse af volden omsættes i gruppeforløb?

Erkendelsesprocessen kan understøttes gennem:

- Anvendelse af kortere tematiske oplæg og psykoedukation, der formidler viden om fx voldsformer, voldsspiralen og voldens dynamikker, skam og skyld samt voldens ansvar og egne responser på volden.
- Anvendelse af øvelser som interview og bevidning mellem gruppedeltagerne, der formidler andres beskrivelser og erfaringer.
- Anvendelse af socialfaglige eller psykologiske tilgange. Fx kan den responsbaserede metode og fokus på modstandshandlinger og agens tilbyde den voldsudsatte et nyt perspektiv i forhold til oplevelse af egne handler og oplevet selvværd.

Spejling mellem deltagerne

Spejling handler om, at deltagerne oplever genkendelse i hinandens oplevelser og erfaringer med vold samt andre aspekter af livet, der ikke nødvendigvis omhandler vold.

Personer, der er udsat for vold i nære relationer, kan føle sig alene og ensomme som følge af deres situation og oplevelser og kan have mistet troen på et liv uden vold. Spejling mellem deltagerne i gruppeforløbene kan bidrage positivt til aftabuisering af at være udsat for vold, idet spejling kan give emotionel støtte og normalisering af følelser og reaktioner forbundet med voldsoplevelser.

Spejling mellem ligesindede kan ligeledes understøtte de øvrige hovedelementer i gruppeforløbene. Spejling mellem ligesindede kan bidrage med perspektiver og erfaringer, som gruppelederne eller fagpersoner ikke nødvendigvis kan bidrage med.

Hvordan kan spejling omsætte i gruppeforløbet?

Spejling kan understøttes gennem:

- Anvendelse af korte tematiske oplæg og psykoedukation kan vække genkendelse og resonans blandt deltagerne, og give dem mulighed for at spejle egne følelser og erfaringer oplæggene.
- Anvendelse af øvelser som interviews, hvor deltagerne får mulighed for at lytte og dele erfaringer, kan skabe grundlag for, at den enkelte finder genkendelse i andres reaktioner, følelser og tanker, og på denne måde oplever ikke i samme grad at stå alene og at være isoleret.

Aktivering af netværk

Aktivering af et positivt netværk handler om at støtte op om og synliggøre de positive relationer og netværk, der er omkring deltagerne. Det kan eksempelvis være familierelationer, tidligere eller nuværende venner eller de andre deltagere i gruppeforløbet

Oplevelsen af isolation og ensomhed kan forekomme, fordi personen kan have trukket sig fra sit netværk og nære relationer eller er blevet isoleret sig som en del af voldsudøvelsen

Aktivering af netværket kan medvirke til, at deltagerne fortsat har ressourcer og støtte omkring sig, når gruppeforløbet afsluttes.

Hvordan kan aktivering af netværk omsættes i gruppeforløb?

Aktivering af netværk kan understøttes gennem:

- En kortlægning af den enkeltes eksisterende eller tidligere relationer. Et netværksskort kan hjælpe deltagerne med at blive opmærksom på positive relationer i deres netværk og udfolde gruppedeltagernes mulighed for at (gen)aktivere gavnlige relationer eller etablere nye relationer.
- Motivering af deltagerne til at arrangere fælles aktiviteter i gruppen efter forløb, fx ved at understøtte udveksling af kontaktoplysninger mellem deltagerne eller ved at stille lokaler til rådighed for at gruppen fortsat kan mødes.
- Formidling af relevante tilbud, fællesskaber, aktiviteter og netværk i lokalområdet, og at gøre deltagerne opmærksom på disse.

Mestrings- og handlekompetencer

Mestrings- og handlekompetencer handler om at understøtte deltagernes styrke til at bryde med volden og troen på, at de evner at mestre egen tilværelse samt at de har handlekompetence og selvtillid til at gøre det.

Som en konsekvens af volden kan deltagernes selvværd, selvtillid samt mestrings- og handlekompetencer være nedbrudt og svækket. Psykisk vold kan fx have direkte til formål at nedbryde en enkeltes selvtillid, tillid til egne evner og til at kunne handle selvstændigt.

Hvordan kan mestrings- og handlekompetencer omsættes i gruppeforløb?

Mestrings- og handlekompetencer kan understøttes gennem:

- Samtaler, øvelser, psykoedukation, narrative og responsbaserede spørgeteknikker, der udfolder den enkeltes mestrings- og handlekompetencer, herunder har fokus på den enkeltes ressourcer, styrker, værdier, intentioner, håb og modstandshandlinger i samtaler og øvelser.
- Interviews og øvelser som fx bevidning af andre deltageres voldshistorier, der har til formål at udfolde eksisterende viden om og erfaring med konkrete handlinger hos den enkelte, som kan danne grundlag for øget selvindsigt, styrket selvværd og selvstændighed.

Kerneelement 3: Gruppeforløb

Opmærksomhedspunkter for ledelsen

I implementeringen af et gruppeforløb, forankret i den kommunale praksis eller på et kommunal krisecenter, kan der være følgende opmærksomheder, som ledelsen bør tage stilling til:

Gruppeforløb skal organiseres og forankres i sammenhæng med andre tilbud eller indsatser

Nogle borgere har brug for ekstra støtte og hjælp til øvrige problematikker og til at fastholde den progression, som gruppeforløbet har skabt. Gruppeforløb kan derfor med fordel tænkes i sammenhæng til øvrige sociale indsatser og tilbud, fx rådgivning og støtte enten på krisecenteret eller i den kommunale socialafdeling gennem individuelle samtaler eller andre gruppeforløb.

Gruppeforløb til voldsudsatte er et kontinuerligt tilbud og må ikke have for lang ventetid

Gruppeforløb skal tilbydes som et kontinuerligt tilbud for at opretholde voldsfaglig viden blandt medarbejderen og at imødekomme frafald af borgere, der ønsker at deltage i et gruppeforløb. Personer der er udsat for vold i nære relationer, er en målgruppe, hvor der er behov for relativt hurtigt at kunne tilbyde opstart på et gruppeforløb for at gribe borgerens motivation for at modtage hjælp og støtte til at bryde med volden. Gruppeforløb er dermed ikke et tilbud, der kan køres sporadisk, men skal være et fast tilbud i tilbudsviften til borgere, der er udsat for vold i nære relationer.

Referenceliste

- Dokkedahl S.B. (2021): *Kvinder på kvindekrisecenter. En detaljeret undersøgelse om vold og voldens følgevirkninger over tid i et traumeperspektiv*. Syddansk Universitet.
- Johansen et al. (2019): *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer. Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold
- Lundgren (2004): *Våldets normaliseringsprocess: Två parter- två strategier*. ROKS, Stockholm.
- Oldrup H. og bidragsyderne (2020): *Vold i familien. Viden for fagfolk*. Akademisk Forlag, København.
- Oldrup et al. (2019): *Partnervold – kommunernes praksis og indsats*. Frederiksberg: Lev Uden Vold
- Rambøll (2020): *Modelbeskrivelse: Indsats til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen.
- Rambøll (2020): *Indledende screeningsrapport om kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer*. Rambøll Management Consulting for Socialstyrelsen.
- Social- og Boligstyrelsen (2023): *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*. Odense: Social- og Boligstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2021): *Recovery-orienteret rehabilitering. Vejledning til praksis*. Version 3. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2022): *Anbefalinger til en kommunal indsats til voldsudsatte*. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2023): *Guide til sagsbehandlere og ledere på myndighedsområdet. Recovery-orienteret rehabilitering i praksis i socialpsykiatrien*. Odense: Socialstyrelsen.
- Statens Institut for Folkesundhed (2022): *Når voldsudsatte ikke søger hjælp*. København: Statens Institut for Folkesundhed, SDU.
- Weih, N. & Leth, M. L. (2021): *Hvordan opsporer jeg og håndterer sager om partnervold? En håndbog til kommunale sagsbehandlere*. Lev Uden Vold.
- Social.dk. Fokusområde: Vold i nære relationer. <https://www.social.dk/voksne/vold-i-naere-relationer>